

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปี 2558 ภายใต้การบริหารประเทศของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ริเริ่มนโยบายการปฏิรูปขึ้นในหลายๆ ด้าน นโยบายที่ได้รับความสนใจและถือเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาลนี้คือ นโยบาย “ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0)” ซึ่งเป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้วิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ตามแนวคิดเรื่องอุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) จากประเทศเยอรมนี ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการผลิตอัจฉริยะ โดยใช้ระบบอัตโนมัติและใช้ระบบไร้สายในการควบคุมการผลิตทั้งหมด ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โมเดลประเทศไทย 4.0 หรือ ประเทศไทยในยุคที่ 4 เป็นการแบ่งยุคแห่งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็น 4 ยุค ดังนี้

ประเทศไทยในยุคที่ 1 เป็นยุคของการพัฒนาประเทศโดยเน้นการขับเคลื่อนด้วยเกษตรกรรม เนื่องจากประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและมีความหลากหลายทางชีวภาพ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคนี้จึงมีการพึ่งพาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยเริ่มมีการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังต่างประเทศ

ประเทศไทยในยุคที่ 2 เป็นยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมเบา เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น รองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

ประเทศไทยในยุคที่ 3 เป็นยุคที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและการผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ปิโตรเคมี ปูนซีเมนต์ เหล็กกล้า ยานยนต์และชิ้นส่วนต่างๆ เป็นต้น เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยภาคอุตสาหกรรมที่เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตและการให้บริการขั้นพื้นฐานในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ

ยุคที่ 3 ของประเทศ ถือเป็นช่วงเวลาที่จะแสวงหาโอกาสที่กว้าง มีการหลั่งไหลของทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมไทยมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต จากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการส่งเสริมการผลิตเพื่อส่งออก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยสูงถึงร้อยละ 7-8 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการคาดหวังว่าประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่เฉกเช่นเดียวกับประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ แต่เทคโนโลยีและทุนของต่างชาติที่นำเข้ามาไม่มีกระบวนการถ่ายทอด

เทคโนโลยีอย่างจริงจัง ขาดการสะสมทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์ ประเทศไทยจึงถูกมองว่าเป็นประเทศที่ดูเหมือน “ทันสมัย แต่ไม่พัฒนา” การที่ไม่มีฐานรากที่แข็งแรง ไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ พึ่งพิงโอกาสของการค้าและการลงทุนจากภายนอก ในที่สุดประเทศไทยจึงต้องเผชิญกับวิกฤตต้มยำกุ้ง ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งหลังจากการเกิดวิกฤตในตอนนั้น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ตกมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 3-4 มาจนถึงปัจจุบันรวมเป็นเวลากว่า 20 ปี นี่คือการติดอยู่ใน “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)” การติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังติดอยู่ใน “Competitive Nutcracker” คือ การแข่งขันจากคู่แข่ง 2 กลุ่ม ซึ่งไทยไม่สามารถที่จะขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์อย่างอิตาลี ญี่ปุ่น หรือเกาหลีใต้ได้ ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำ ด้วยแรงงานจำนวนมากและราคาถูกอย่างจีนหรือเวียดนามได้เช่นกัน ประเทศไทยจึงติดอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า “Stuck in the Middle” (มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559, น. 8)

นอกเหนือจากการติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลางแล้ว ประเทศไทยยังเผชิญกับ “กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)” ช่องว่างของรายได้และโอกาสของคนจนและคนรวยถ่างออกมากขึ้น ในปี 2552 ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงเป็นอันดับ 2 ของเอเชีย โดยหากพิจารณาสัดส่วนรายได้ของประชากรและการถือครองทรัพย์สินระหว่างปี 2531-2550 สัดส่วนรายได้ของประชากรร้อยละ 20 ที่รวยที่สุด มีรายได้รวมกันประมาณร้อยละ 55 ของรายได้รวมทั้งประเทศ ในขณะที่กลุ่มที่จนที่สุดร้อยละ 20 มีรายได้รวมเพียงร้อยละ 4 ของรายได้รวมทั้งประเทศเท่านั้น โดยสัดส่วนรายได้ดังกล่าวไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา และข้อมูลการถือครองทรัพย์สินครัวเรือนในปี 2549 พบว่ากลุ่มประชากรที่รวยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศ มีทรัพย์สินประมาณ 70 เท่าของกลุ่มที่จนที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศ และอีกหนึ่งกับดักที่ประเทศไทยเผชิญคือ “กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap)” โดยในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเน้นความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่ละเลยการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุข และการยกระดับศักยภาพและภูมิปัญญามนุษย์ จนส่งผลกระทบต่อเชิงลบในมิติต่างๆ มากมาย (มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559, น. 8)

ดังนั้นในการที่จะก้าวข้ามปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีการปฏิรูปประเทศด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนโดยใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 เป็นเครื่องมือในการนำประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน พัฒนาจากประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพเป็นการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และปรับเปลี่ยนจากการให้บริการพื้นฐานเป็นบริการที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง

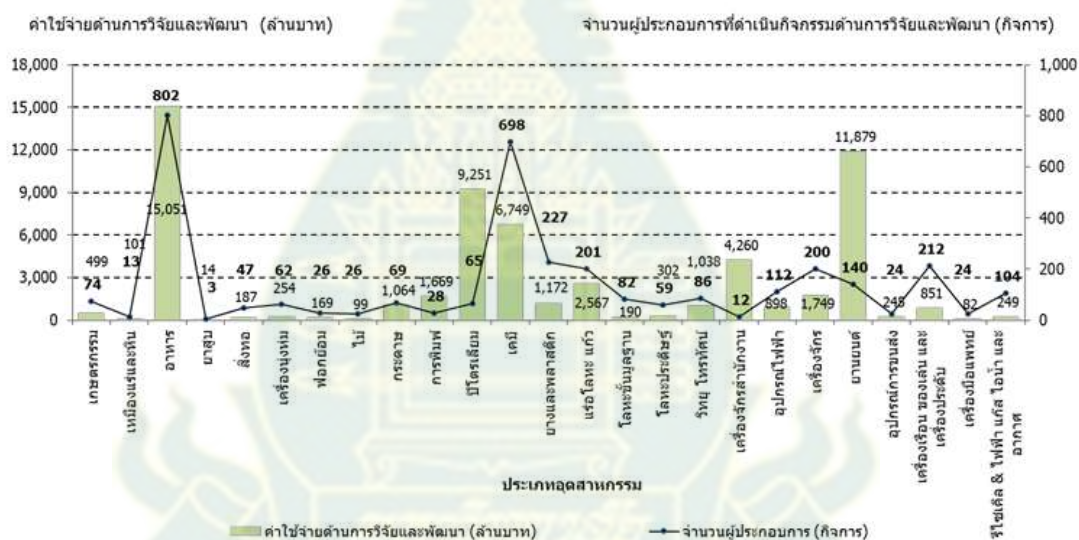
นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดทำ “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” ขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2560-2579 เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และสอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาตินี้ จะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายอนาคตของประเทศ และทิศทางในการขับเคลื่อนประเทศให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายต่างๆ ของบริบทโลก และบริบทการพัฒนาภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุอนาคตของประเทศที่ตั้งไว้ (รัฐบาลไทย, 2560, น. 13)

จากการที่ในปี 2560 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการนำพาประเทศไปสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งในทุกภาคส่วนของรัฐได้รับถ่ายทอดนโยบายนี้และนำมาจัดทำยุทธศาสตร์ของตน เช่น ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น หนึ่งในบรรดายุทธศาสตร์ต่างๆ เหล่านั้นคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกระทรวงอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นอุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก” โดยตั้งเป้าหมายในระยะ 20 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2560 – 2579) ให้ภาคอุตสาหกรรมไทยมีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือ GDP เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ต่อปี การลงทุนเติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี มูลค่าการส่งออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี และผลผลิตภาพรวม หรือ TFP เติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.0 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่จะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถขยับสู่การเป็นประเทศรายได้สูงภายในปี 2579 ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

ในการที่จะทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ถูกนำไปดำเนินการในภาคอุตสาหกรรมอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง รัฐบาลจึงมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวผ่านกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นลำดับแรก 4 สาขา ได้แก่ 1. อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 2. อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่และชิ้นส่วน 3. อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และ 4. อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ซึ่งอุตสาหกรรมทั้ง 4 สาขาถือเป็นอุตสาหกรรมนำร่องในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 มาใช้เป็น 4 สาขาแรกของประเทศไทย

หนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นลำดับแรก 4 สาขาข้างต้น คือ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ซึ่งนับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่เป็นวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร อีกทั้งอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารยังเป็นอุตสาหกรรมที่ถูกพัฒนามานานหลายสิบปี มีมูลค่าการส่งออกในปี 2560 ถึง 1 ล้านล้านบาท และมีบริษัทที่ประสบ

ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจมากมาย ฉะนั้นในการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จจึงควรเริ่มต้นที่อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ซึ่งจะสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เดชา จาตุรณานันท์, 2561) และเมื่อศึกษาจากรายงานผลการสำรวจการวิจัยและพัฒนาและกิจกรรมนวัตกรรมในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย ประจำปี 2560 พบว่า ในปี 2559 อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารมีค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนามากที่สุด คือ 15,051 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์มีมูลค่า 11,879 ล้านบาท และปิโตรเลียมมีมูลค่า 9,251 ล้านบาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแง่ของจำนวนกิจการที่มีการดำเนินกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนา ในปี 2559 พบว่า อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีจำนวนผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนามากที่สุดจำนวน 802 กิจการ รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมเคมีจำนวน 698 กิจการ และอุตสาหกรรมยางและพลาสติกจำนวน 227 กิจการ ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560.) ดังรายละเอียดในภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาและจำนวนผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ปี 2559

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560.

เมื่อพิจารณาในแง่สัดส่วนรายปีพบว่า อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารมีส่วนการใช้จ่ายลงทุนวิจัยและพัฒนา (R&D) มากที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ แต่หากพิจารณาสัดส่วนดังกล่าวต่อ GDP พบว่า ยังมีค่าต่ำกว่าภาพรวมอุตสาหกรรมการผลิต อย่างไรก็ตาม สัดส่วนค่าใช้จ่าย

ในการลงทุน R&D ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารต่อ GDP ของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา และสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมโดยรวมในปี 2558 (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2559.) ดังรายละเอียดในภาพที่ 1.2



ภาพที่ 1.2 สัดส่วนการใช้จ่ายลงทุนวิจัยและพัฒนาของกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2559.

อิทธิชัย ยศศรี (2561) กล่าวว่า “อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพอยู่แล้ว เพราะได้มีการพัฒนาค่อนข้างมากและต่อเนื่อง อีกทั้งรัฐบาลสนับสนุนและกำลังดำเนินยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก” ซึ่งการดำเนินการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก พ.ศ. 2559-2564 มีขอบเขตครอบคลุมเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ และธุรกิจสนับสนุน กล่าวคือ ต้นน้ำ ได้แก่ สินค้าเกษตร ซึ่งครอบคลุมทั้งสินค้าเกษตรอาหาร สินค้าเกษตรแปรรูปเบื้องต้น กลางน้ำ คือ สินค้าอุตสาหกรรม ครอบคลุมถึงสินค้าอาหารและเกษตรแปรรูปต่างๆ ปลายน้ำ คือ ธุรกิจบริการด้านอาหาร ซึ่งครอบคลุมธุรกิจร้านอาหาร โรงเรียนสอนทำอาหาร และธุรกิจการจัดอาหารสำหรับคนหมู่มาก (Catering) และธุรกิจ/กิจกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การตรวจประเมินมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจโลจิสติกส์สินค้าอาหาร เครื่องจักรกลการเกษตรแปรรูป การวิจัยและพัฒนาด้านสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาบุคลากร (สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2559, น. 19)

การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ไปใช้ปฏิบัติจริงให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการประสานสอดคล้องกันของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรม โดยต้องมีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาอย่างชัดเจนประกอบกับจะต้องมีตัวชี้วัดที่สามารถระบุความคืบหน้าของการดำเนินยุทธศาสตร์ได้ ทั้งนี้นอกจากจะมียุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 เป็นเครื่องมือใน

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเครื่องมืออีกหนึ่งตัว คือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors: CSFs) ซึ่งเป็นเสมือนเคล็ดลับในการดำเนินยุทธศาสตร์ให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์ตามตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs) ที่กำหนด

ในอุตสาหกรรมต่างๆ จะมีปัจจัยสู่ความสำเร็จซึ่งผู้บริหารของบริษัทต้องเข้าใจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของบริษัท ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นตัวแปรที่สามารถส่งผลกระทบต่อตำแหน่งการแข่งขันโดยรวมในอุตสาหกรรม โดยทั่วไปแล้วปัจจัยแห่งความสำเร็จจะแตกต่างกันไปตามแต่ละอุตสาหกรรม และมีความสำคัญต่อการกำหนดความสามารถของบริษัทที่จะประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมนั้น (Wheelen, Hunger, Hoffman, & Bamford, 2018, pp. 147) โดย Rockart (1979) กล่าวว่า “ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดข้อมูลที่จำเป็นได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร” อีกทั้งยังกล่าวอีกว่า “ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานหรือการบรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ขององค์กร”

ในปัจจุบันมีงานวิจัยมากมายที่ศึกษาเกี่ยวกับดำเนินอุตสาหกรรม 4.0 ในองค์กร แต่มีงานวิจัยไม่มากที่ได้ศึกษาว่าจะทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จเพื่อนำอุตสาหกรรมไปสู่การเป็นอุตสาหกรรม 4.0 ดังนั้น การที่ภาคอุตสาหกรรมดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 โดยขาดปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นเครื่องมือช่วย การดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวก็อาจไม่สามารถบรรลุตามเป้าประสงค์หรือหากสามารถบรรลุตามเป้าประสงค์ได้แต่อาจจะใช้ระยะเวลานาน

จากความสำคัญทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อค้นคว้าหาเครื่องมือที่จะช่วยให้ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมสามารถนำไปใช้ในการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จต่อไป ผู้วิจัยจึงตั้งปัญหาการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย คืออะไร?
2. ตัวชี้วัดผลการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย คืออะไร?

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดผลการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย
4. เพื่อวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดผลการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลจากการวิจัยนำไปสู่การมีโมเดล (Model) สำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
2. ภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการทบทวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร
3. กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารสามารถนำผลวิจัยและข้อเสนอแนะไปปรับใช้ และ/หรือ กำหนดเป็นกลยุทธ์ระดับองค์กรเพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม 4.0
4. อุตสาหกรรมอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 เพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม 4.0

1.4 นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. อุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) หมายถึง อุตสาหกรรมในยุค 4.0 หรือยุคของอุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital Industry) ที่มุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจด้วยระบบดิจิทัลและการผลิตด้วยระบบอัจฉริยะ หรือระบบอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงสิ่งของต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน (Internet of Things: IOT) มีการใช้โปรแกรมควบคุม หุ่นยนต์ หรือแขนกลทดแทนแรงงานมนุษย์ เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งใหม่โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลหรือการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบดิจิทัล (Digital Transformation) และอินเทอร์เน็ต มาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 หมายถึง กรอบแนวทางในการขับเคลื่อน การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไทย ในระยะ 20 ปีข้างหน้า โดยวางกรอบยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อน อุตสาหกรรมที่ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1: ปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมไทยสู่ อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญา ยุทธศาสตร์ที่ 2: ปฏิรูปนิเวศอุตสาหกรรมรองรับอุตสาหกรรมที่ ขับเคลื่อนด้วยปัญญา ยุทธศาสตร์ที่ 3: เชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับเศรษฐกิจโลก

3. กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ ผลิตผลจากพืช ปศุสัตว์ และประมง มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหาร โดยอาศัยเทคโนโลยีการ แปรรูปอาหารและการถนอมอาหาร ตลอดจนเทคโนโลยีเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการแปรรูป อาหาร (Food Processing Equipment) บรรจุภัณฑ์อาหาร (Packaging) เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ให้ได้ปริมาณมากๆ มีคุณภาพสม่ำเสมอ ปลอดภัย และสะดวกต่อการบริโภคหรือการนำไปใช้ใน ขั้นตอนต่อไป อีกทั้งเป็นการยืดอายุการเก็บรักษาผลิตผลจากพืช ปศุสัตว์ และประมง ผลิตภัณฑ์ อาหารแปรรูปอาจผ่านกระบวนการแปรรูปขั้นต้นหรือขั้นกลาง เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 หมายถึง สิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องทำใหม่หรือทำให้เกิดขึ้น เป็นการให้หลักการ แนวทาง หรือวิธีการที่องค์กร จะสามารถบรรลุความสำเร็จตามยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ได้

5. การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง หมายถึง ความมุ่งมั่นและความเต็มใจของผู้บริหาร ระดับสูงเพื่อมอบทรัพยากรและอำนาจที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จของการดำเนินยุทธศาสตร์การ พัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0

6. การศึกษาและการฝึกอบรม หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรใน เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 รวมถึงการให้ความรู้ความเข้าใจในทุกๆ เรื่องที่ องค์กรมีการปรับเปลี่ยนไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ สมาชิกในองค์กร

7. การจัดการการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การใช้เครื่องมือ กระบวนการ ทักษะ และหลักการ ในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 โดยเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้ บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการในการเปลี่ยนแปลงหรือความคิดริเริ่มนั้น

8. ทีมงานดำเนินงาน หมายถึง พนักงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการทำงานและด้าน เทคนิค แผนงาน ส่วนงาน หรือฝ่ายงาน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์การพัฒนา อุตสาหกรรมไทย 4.0

9. แผนธุรกิจและวิสัยทัศน์ หมายถึง การมองไปข้างหน้า เป็นการเตรียมการสำหรับอนาคต เป็นภาพร่างในการดำเนินการในอนาคต แนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่อนาคตที่สมจริง น่าเชื่อถือ และน่าดึงดูดสำหรับภาคอุตสาหกรรมในการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0

10. เงินทุน หมายถึง ปัจจัยที่องค์กรธุรกิจนำมาใช้ลงทุนในสินทรัพย์ถาวร เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

11. การสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง ความมุ่งมั่นและความเต็มใจของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างมาตรการช่วยเหลือแก่ภาคอุตสาหกรรม ให้สามารถดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12. ความร่วมมือกับบริษัทต่างชาติ หมายถึง การสร้างเครือข่ายหรือความสัมพันธ์ในลักษณะพันธมิตรทางการค้า คู่ค้า หรือกิจการร่วมค้ากับบริษัทต่างชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อยกระดับการประกอบการไปสู่อุตสาหกรรม 4.0

13. ตัวชี้วัดผลการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 หมายถึง สิ่งที่บ่งชี้หรือบ่งบอกว่าองค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป้าหมายของการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0

14. ตัวชี้วัดด้านการบริการลูกค้า หมายถึง สิ่งที่บ่งชี้หรือบ่งบอกว่าองค์กรได้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีเพียงใด โดยวัดจากความพึงพอใจของลูกค้า การส่งมอบ ข้อร้องเรียนจากลูกค้า การพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

15. ตัวชี้วัดด้านการเงิน หมายถึง สิ่งที่บ่งชี้หรือบ่งบอกว่าองค์กรมีผลประกอบการดีเพียงใด โดยวัดจากต้นทุน ยอดขาย ผลกำไร และผลตอบแทนจากการลงทุน รวมทั้งตัวเลขทางการเงินอื่นๆ ขององค์กร

16. ตัวชี้วัดด้านปฏิบัติการ หมายถึง สิ่งที่บ่งชี้หรือบ่งบอกว่าองค์กรมีผลการดำเนินงานดีเพียงใด โดยวัดจากผลผลิต ประสิทธิภาพการผลิต ผลผลิต จำนวนของเสีย คุณภาพ มาตรฐาน และจำนวนนวัตกรรม

17. ตัวชี้วัดด้านพนักงาน หมายถึง สิ่งที่บ่งชี้หรือบ่งบอกว่าองค์กรมีการบริหารภายในองค์กรได้ดีเพียงใด โดยวัดจากทัศนคติ การยอมรับ และความพึงพอใจของพนักงาน อีกทั้งยังวัดจากอัตราการลาออก ความสามารถของพนักงาน และผลการทดสอบความรู้ของพนักงาน

1.5 ขอบเขตการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตการวิจัย

- ขอบเขตด้านเนื้อหา

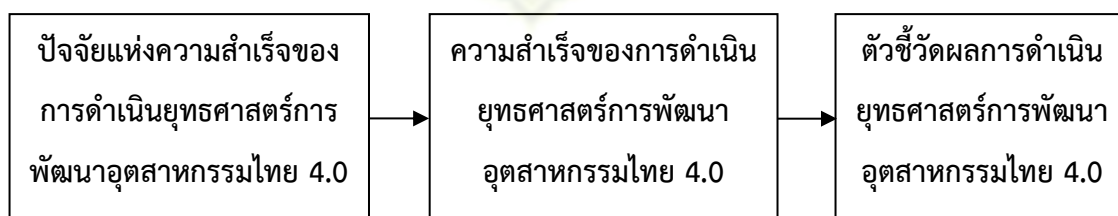
เนื้อหาการวิจัยนี้ครอบคลุมการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อมูลเชิงวิชาการที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการดำเนินงานยุทธศาสตร์ฯ ของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมต่อไปได้

- ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยนี้เป็นการผสมผสานทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนจากสำนักงานนโยบายอุตสาหกรรมรายสาขา 2 ผู้แทนจากสถาบันอาหาร และ ผู้แทนจากบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร

1.5.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ Mukkamala (2013) ที่ได้นำเสนอตัวแบบความสำเร็จของการใช้ระบบ PeopleSoft เพื่อการวางแผนทรัพยากรทางธุรกิจขององค์กรโดยรวมในหน่วยงานของรัฐเดลาแวร์ และ Mengistie (2012) ที่ได้นำเสนอตัวแบบการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำระบบ ERP ไปใช้ในสำนักงานรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยเริ่มจากการระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 เมื่อมีปัจจัยแห่งความสำเร็จแล้ว จึงนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 และสุดท้ายเมื่อองค์กรดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 แล้ว จึงวัดผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น ดังภาพที่ 1.3



ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลอยู่ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง
เมษายน พ.ศ. 2562 รวมเป็นเวลา 10 เดือน

